



Geleneksel Diplomasiden Kamu Diplomasisine: Karabağ Savaşının Televizyon Üzerinden Sunumuna İlişkin Bir Araştırma

From Traditional Diplomacy to Public Diplomacy: A Study on the Presentation of the Karabakh War on Television

Mustafa C. Sadakaoğlu

Assoc. Prof., Haliç University, Department of Fine Arts, İstanbul, Türkiye
Doç. Dr., Haliç Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Dijital Oyun Tasarımı Bölümü, İstanbul, Türkiye
Orcid: 0000-0002-4359-4828 | e-posta: mustafasadakaoglu@halic.edu.tr

Tülin Alkan

Master's Student, İstanbul Aydın University, Department of Public Relations, İstanbul, Türkiye
İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler Ana Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye
Orcid: 0000-0002-5620-7516 | e-posta: tulinalkan@aydin.edu.tr

Article Information/Makale Bilgisi

Cite as/Atıf: Sadakaoğlu, M. C. (2023). From Traditional Diplomacy to Public Diplomacy: A Study on the Presentation of the Karabakh War on Television. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 62, 41-53
Sadakaoğlu, M. C. (2023). Geleneksel Diplomasiden Kamu Diplomasisine: Karabağ Savaşının Televizyon Üzerinden Sunumuna İlişkin Bir Araştırma *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 62, 41-53

Article Types / Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Geliş Tarihi: 18 September /Eylül 2023

Accepted/Kabul Tarihi: 20 December/Aralık 2023

Published/Yayın Tarihi: 31 December/Aralık 2023

Pub Date Season/Yayın Sezonu: December/Aralık

Issue/Sayı: 62 **Pages/Sayfa:** 41-53

Plagiarism/İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software./Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Published by/Yayıncı: Van Yüzüncü Yıl University of Social Sciences Institute/Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ethical Statement/Etik Beyan: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited/Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. (Mustafa C. SADAKOĞLU & Tülin ALKAN).

Telif Hakkı ve Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır./Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Öz

Kitle iletişim araçlarının sahip olduğu nüfuz edici güç sayesinde kaynak ile hedef kitle arasındaki mesafe silinmiş ve geniş kitlelere ulaşmak kolaylaşmıştır. Diğer yandan kitle iletişim araçlarının sunduğu olanaklar doğrultusunda öteki pek çok şeyin yanı sıra kamu diplomasisi faaliyetleri yoğunluk kazanmıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin siyasi sınırları dışında kalan ancak Türkçe konuşan topluluklara yönelik televizyon yayınları yapmak ve kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmek amacıyla 21 Mart 2009 tarihinde TRT Avaz televizyon kanalı kurulmuştur. Çalışma kapsamında TRT Avaz televizyon kanalından yayınlanan Avrasya Gündemi adlı haber programı araştırma evreni olarak belirlenmiş ve Azerbaycan ile Ermenistan arasında yaşanan Karabağ Savaşı (27 Eylül-10 Kasım 2020) esnasında yayınlanan program içerikleri araştırma örneklemini oluşturmuştur. Buna göre; haber, yorum ve uzman görüşlerinden oluşan toplam otuz yedi program içeriğinde Azerbaycan'a yönelik olumlu ifadeler ile Ermenistan'a yönelik eleştirel ifadeler tespit edilmiş ve kamu diplomasisi perspektifinden içerik analizine tabii tutulmuştur. Çalışma neticesinde araştırma örneklemini oluşturulan içeriklerin genel manada Türkiye ile Azerbaycan devletleri arasındaki dış politik söylemle uyumlu, Ermenistan devletinin söylemlerine karşı ise çeşitli argümanlarla desteklenen eleştirel unsurlar içerdiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Diplomasi, Kamu Diplomasisi, Azerbaycan, Ermenistan ve Karabağ Savaşı

Abstract

Thanks to the penetrating power of the mass media, the distance between the source and the target audience has decreased and it has become easier to reach large masses. On the other hand, in line with the possibilities offered by the mass media, among many other things, public diplomacy activities have intensified. In this context, the TRT Avaz television channel was established on March 21, 2009 in order to broadcast television broadcasts for Turkish-speaking communities outside the political borders of Turkey and to carry out public diplomacy activities. Within the scope of the study, the news program Eurasia Agenda broadcast on TRT Avaz television channel was determined as the research universe and the program contents broadcast during the Karabakh War between Azerbaijan and Armenia (27 September-10 November 2020) were examined as a research sample. According to this; In the content of a total of thirty-seven programs consisting of news, comments and expert opinions, positive statements towards Azerbaijan and critical statements towards Armenia were identified and subjected to content analysis from a public diplomacy perspective. As a result of the study, it was concluded that the contents analyzed as a research sample, in general terms, are compatible with the foreign political discourse between the states of Turkey and Azerbaijan, and contain critical elements supported by various arguments against the discourse of the Armenian state.

Keywords: Traditional Diplomacy, Public Diplomacy, Azerbaijan, Armenia and Karabakh War

Giriş

Modern dünyada diplomasi, devletlerarası ilişkilerin yürütülmesinde diyaloga dayalı iletişim olanaklarının yaratılması, devam ettirilmesi ve karşılıklı faydaya dayalı kalıcı ilişkilerin tesis edilmesinin temel araçlarından biri olarak kabul edilmektedir. Her ne kadar iletişim becerilerinin odağında yer aldığı bir uğraş olarak biliniyor olsa da, diplomasi faaliyetlerinin icrası geleneksel olarak ilgili devletler tarafından yetkilendirilen memurlar tarafından yerine getirilmektedir. Ancak geçtiğimiz yüzyılın başından itibaren kitle iletişim araçlarında kaydedilen ilerlemelerin de etkisiyle diplomasi faaliyetlerinin icra ve uygulamalarında bir dizi dönüşüm meydana gelmiştir. Bu çerçevede ortaya atılan bir kavram ve uygulama alanı olarak üzerinde çokça tartışılan kamu diplomasisi, egemen devletler tarafından önceden belirlenen dış politik hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla kimi özel topluluklara yönelik icra edilen iletişim faaliyetleri ya da bilgi aktarma süreçleri şeklinde tarif edilebilir. Dolayısıyla kamu diplomasisinin geleneksel diplomasi faaliyetlerinin genişlemesi ve sıradan yurttaşların da hedef kitle olarak sürece dâhil edilmesi neticesinde ortaya çıktığı söylenebilir. Bu minvalde kamu diplomasisinin geleneksel diplomasi faaliyetlerinden farklı olarak diplomasi icracıları olarak bilinen siyasal aktörlerin ya da yetkilendirilmiş devlet görevlilerinin dışında kalan kimi yeni özneleri de sürece dâhil ettiği görülmektedir. Bu gelişmeler neticesinde geleneksel diplomasiye özgü iletişim süreçleri dönüşmüş, daha sivil ve yatay bir düzlemde gerçekleşen melez bir iletişim karması ortaya çıkmıştır. Buna göre, kamu diplomasisi aracılığıyla elde edilmesi beklenen taraflar arasında sürdürülebilir iletişim ve etkileşim hedefleri, sürece dâhil edilen yeni öznelerle birlikte genişleyerek “sosyal diplomasi” (Hayden, 2013, s. 28) olarak nitelendirilen yeni bir yöne doğru evrilmiştir.

Geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğinden itibaren gelişmiş pek çok ülke gibi Türkiye’nin de kamu diplomasisi başlığı altında değerlendirilen bir dizi faaliyet içerisinde olduğu söylenebilir. Ancak bu faaliyetler 29 Mart 2009 tarihinde Kafkasya’dan Asya içlerine uzanan oldukça geniş bir coğrafyada yaşayan halklara yönelik fikri, iktisadi ve kültürel düzlemde bir dizi ortaklığa vurgu yapmak üzere TRT Avaz televizyon kanalının kurulmasıyla somutlaşmıştır. Buna göre, anılan tarihten itibaren başta Azerbaycan olmak üzere Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Tacikistan gibi farklı ülkelerde yaşayan ve Türkçe’nin çeşitli lehçelerini konuşan halklara yönelik olarak kültür-sanat, eğitim-bilim, çocuk-aile, tarih-coğrafya ve haber-aktüalite gibi temalarda hazırlanan program içerikleri yayınlanmaya başlamıştır. Bu çerçevede TRT Avaz televizyon kanalından yayınlanan Avrasya Gündemi adlı dış politika meselelerinin ele alındığı haber programı çalışmanın araştırma evreninde bulunmakta olup, anılan programın Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki çatışmaların ele alındığı 27 Eylül ile 10 Kasım 2020 tarihleri arasında yayınlanan bölümleri araştırma örneklemini olarak incelenmektedir.

Nitel bir araştırma olarak kurgulanan çalışmanın araştırma bölümünde program içeriklerinden elde edilen veriler öncelikle tablolar halinde sınıflandırılmakta ve içerik analizi tekniği kullanılarak yorumlanmaktadır. Bu maksatla çalışmanın girişini takip eden bölümde, diyalog ve müzakere kavramları üzerinden tanımlanan geleneksel diplomasi anlayışına değinilmekte ve kitle iletişim araçlarının etkinlik alanlarını genişlettiği günümüzde medya mecralarının modern birer diplomasi aracı haline gelmesiyle değişen diplomasi kavrayışı ve kamu diplomasisi başlığı altında gösterilen iletişim faaliyetleri irdelenmektedir. Buna göre, “Geleneksel Diplomasiden Kamu Diplomasisine: Fırsatlar ve Tehditler” başlığı altında kavram, kapsam ve faaliyetler çerçevesinde iki kategori açıklanmaktadır. Bu sayede ulus devletlere özgü yüz yüze iletişim kurmak suretiyle yetkilendirilmiş resmi görevliler tarafından yürütülen korumacı iletişim politikaları yerine, olanak tanıyan hemen her medya mecrasının kullanıldığı çok özneli, şeffaf ve etkileşime açık iletişim politikalarının benimsenmesinin doğal sonucu olarak ortaya çıkan kamu diplomasisi faaliyetlerine dikkat çekilmektedir. Çalışmanın analiz bölümünde, örneklem olarak belirlenen programın Azerbaycan ile Ermenistan arasında gerçekleşen Karabağ Savaşının ele alındığı 27 Eylül ile 10 Kasım 2020 tarihleri arasında yayınlanan toplam 37 (otuz yedi) bölümü incelenmektedir. Çatışmaya taraf iki ülkeye yönelik yayınlanan program içeriklerinden elde edilen olumlu ya da olumsuz ifadelerin tespit edilmesi ardından aşağıda gösterilen araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

Soru 1: TRT Avaz televizyon kanalından yayınlanan programlar genel manada Türkiye’nin siyasi sınırları dışında kalan ancak Türkçe konuşan topluluklara yönelik yürütülen kamu diplomasisi faaliyetleri olarak kabul edilebilir mi?

Soru 2: TRT Avaz kanalından yayınlanan Avrasya Gündemi adlı haber programında 21 Eylül ile 10 Kasım 2020 tarihleri arasında yayınlanan haber, durum değerlendirmesi ve yorum içeren haber programlarında Azerbaycan ile Ermenistan arasında yaşanan savaşa ilişkin içerikler Azerbaycan ve Ermenistan’ın söylemlerine karşı nasıl bir tutum içindedir?

Soru 3: TRT Avaz kanalından yayınlanan Avrasya Gündemi haber programının araştırmaya esas teşkil eden 21 Eylül ile 10 Kasım 2020 tarihleri arasında yayınlanan içerikleriyle Türkiye’nin Karabağ Savaşına ilişkin benimsemiş olduğu dış politik öncelikleriyle uyumlu mudur?

1. Geleneksel Diplomasiden Kamu Diplomasisine: Fırsatlar ve Tehditler

Sosyal bilimlerin birden farklı disiplinine temas eden bir kavramın temas ettiği disiplinlerin tümü tarafından kabul görmüş, genel-geçer bir tanımına ulaşmak çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Bu nedenle sosyal bilimler dâhilinde kalan bir kavramın tarifini yapmadan önce ne zaman ve hangi amaçlarla kullanıldığına dikkat etmek gerekmektedir. Dolayısıyla görece yeni bir kavram olmakla birlikte uygulama örnekleri bakımından geçmişi oldukça eskilere ¹ dayanan diplomasi kavramının tarihsel süreç içerisinde uluslararası anlaşmalar, uluslararası temsil görevleri, temsil görevinde ortaya konan beceriler ve uluslararası temsille görevlendirilen kimselerin zaman içinde oluşturmuş olduğu topluluklar gibi birbirinden farklı bir dizi kategori öne çıkmaktadır. Bu nedenle diplomasi kavramının gerek biçim, gerekse içerik bakımından geçmişten günümüze pek çok değişikliğe uğradığı söylenebilir. Bu minvalde en yalın tanımıyla diplomasi kavramı, devletlerarası ilişkilerin müzakere yoluyla çözülmesi maksadıyla ulusal çıkarları ilgilendiren uluslararası sorunlar karşısında bir devletin ulusal gücünü meydana getiren farklı unsurları en güçlü etkiyi ortaya koyacak şekilde koordine edebilme becerisi şeklinde tarif edilebilir (Etzold, 1977, s. 125; Arı, 2017, s. 147). Günümüzde kullanıldığı anlamıyla diplomasi kavramını devletlerarası ilişkilerin icrasında uygulanan beceri ve taktikler şeklinde ilk kez tarif eden Edmund Burke sayesinde kavram, modern anlamda uluslararası ilişkilerin yürütülebilmesi sanatı şeklinde tanımlanmaya başlamıştır (Kınlı, 2006, s. 60). Diğer yandan diplomasi faaliyetlerine ilişkin farklı tanımlar yapılması ya da diplomasi kavramına farklı anlamlar yüklenmesi büyük oranda dış politika ile diplomasi arasındaki birbirine temas eden karmaşık ilişkiden kaynaklanmaktadır. Buna göre diplomasi, her şeyden önce dış politikanın icrası için kullanılan bir araç ya da dış politik hedeflere ulaşmakta kullanılan bir yöntemdir. Dolayısıyla diplomasi ile dış politikanın kesiştiği uğrakta, iki kavram işbirliği içinde birbirini tamamlar. Bu çerçevede diplomasi ile dış politika arasındaki ilişki; uzak hedeflere dayalı stratejilerle icrası mümkün olan dış politik hedeflere ulaşmakta diplomasinin kısa vadeli taktikler önermesinden kaynaklanmaktadır (İskit, 2007, s. 2). Bu yönüyle diplomasi, uluslararası ilişkilerin icrasında kavramsal bir ayrımı olmaktan ziyade uygulamaya yönelik bir tür çözüm yöntemi önermesi dolayısıyla önemli bir aktör olarak kabul edilmektedir.

Günümüzde savaş ve çatışmanın geleneksel işlevlerine eklenen uluslararası politikanın yeni bir boyutu olarak kabul gören diplomasi, savaşın her zaman mümkün olduğu bir siyasal sistemi içinde barış hedeflerine ulaşmak için kullanılan müzakere sanatıdır (Wright, 1955, s. 55; Morgenthau, 1970, s. 16). Dolayısıyla müzakere sanatı olarak tarif edilen diplomasinin yegâne amacı, dış politikaya ilişkin konularda ortaya çıkan sorunların görüşme ve pazarlık gibi barışçıl yöntemlerle çözüme kavuşturulmasıdır (Giddens, 2005, s. 15-18). Dış politika sorunlarıyla uluslararası meselelerin barış yoluyla çözümüne yönelik bir tür yöntem arayışından doğan diplomasi, günümüzde anlamsal bakımdan genişlemiş ve ilgilendiği meseleler çeşitlenmiştir. Bu minvalde sadece devletler tarafından icra edilen bir müzakere süreci olarak kavranan geleneksel diplomasi anlayışı dönüşmekte ve devlet dışı aktörlerin de içinde yer alacağı çok daha geniş bir iletişim faaliyeti olarak yeniden tarif edilmektedir. Özellikle geçtiğimiz yüzyılın ilk yarısında yaşanan iki büyük savaş ve ikinci yarısından itibaren etkili olan soğuk savaş nedeniyle uluslararası düzlemde meydana gelen köklü değişimler ve kitle iletişim teknolojilerinde kaydedilen ilerlemelerin bir sonucu olan küreselleşme neticesinde dış politik önceliklere ulaşmakta kullanılan en önemli araçlardan biri olan geleneksel diplomasi anlayışı değişmiştir. Bir başka deyişle genellikle ulus devletlerin sıkı kontrolü altında hareket eden devlet görevlilerince yürütülen müzakere faaliyetlerini tanımlamakta kullanılan geleneksel diplomasi anlayışının yerini daha sivil, daha katılımcı ve çok daha karşılıklı iletişim ve etkileşime dayalı yeni bir diplomasi anlayışı almaktadır. Dolayısıyla günümüzde diplomasi faaliyetleri siyasal aktörler ya da meslekten diplomatlar eliyle gerçekleştirilen faaliyetler olmaktan çıkmış; endüstri, ticaret ya da finans kurumları, her seviyeden eğitim kurumları, kültür, sanat faaliyetleri, eğlence endüstrisi ve popüler kültürü kapsayan pek çok devlet dışı aktörün dâhil olduğu son derece geniş yelpazede icrası mümkün hale gelmiştir. Böylece diplomasi, devletlerarası ilişkilerin yanı sıra iklim değişikliğiyle mücadelede, uluslararası göç ve mülteci sorunlarına, küresel sağlık politikalarından küresel ısınma meselesine ilişkin çözüm önerilerine kadar pek çok meseleye ilişkin çözüm önerileri üreten çok paydaşlı bir yapı haline gelmiştir. Diplomasi faaliyetleri günümüzde uluslararası konferansları, zirve toplantılarını, parlamenter diplomasiyi, ulusal ya da uluslararası faaliyetleri, hükümet dışı unsurlar tarafından yapılan resmi olmayan diplomasiyi kapsayacak şekilde genişlemiş, diplomasi anlayışı bir tür niteliksel ve niceliksel değişim geçirmiştir. Dolayısıyla geleneksel diplomasi anlayışından modern diplomasiye geçiş uğrağında ortaya çıkan gelişmeler “kamu diplomasisi” adı verilen görece yeni bir diplomasi anlayışını ortaya çıkarmıştır.

Günümüzde yoğun bir şekilde üzerinde tartışılan kamu diplomasisi kavramının kapsam ve çerçevesi soğuk savaş sonrası küresel düzlemde etkili olan bir dizi siyasi, iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmeler tarafından belirlenmiştir. Sivil toplumun gerek

¹ Mısır ile Hitit arasında M.Ö.1278 yılında imzalanan Kadeş Antlaşması'nın diplomasi bakımından taşıdığı önem, anlaşma sonrası tarafların yaklaşık yarım yüzyıla yakın bir süre barış ve istikrar içinde kalmış olmalarından kaynaklanmaktadır (Wood, 1998, s. 174). Benzer şekilde göçebe kabileler arasındaki çatışma ve anlaşmazlıklara son vermek için görevlendirilen haberciler aracılığıyla yürütülen müzakereler birer erken dönem diplomasi örneği olarak kabul edilmektedir. Habercilerin özel konumları nedeniyle hiç kimseye tanınmayan bir dizi ayrıcalığa sahip olmaları, “kutsal kimseler” oldukları şeklinde tarif edilmelerine neden olmuştur (Holsti, 1972, s. 175-176).

ulusal gerek uluslararası konularda geçmişe nazaran çok daha aktif hale gelmesi, diplomasinin kapsam ve uygulama şekli değişmiştir ve geleneksel diplomasiden kamu diplomasisine evrilmesine cevaz vermiştir. Buna göre (Cull, 2009, s. 19; Tuch, 1990, s. 3-8); ilk kez soğuk savaş yıllarında kullanılan bir kavram olarak kamu diplomasisi; hükümetlerin, yabancı kamularla fikir, ideal ve çıkarlarına hizmet edecek şekilde duygudaşlık oluşturmak amacıyla girişmiş oldukları iletişim çabalarını kapsamaktadır. Diğer yandan hükümetlerle yabancı halklar arasında kurulması arzu edilen ilişki temel olarak ilişkiyi planlayan hükümetlerin genellikle uluslararası arenada olumlu bir imaj inşa edebilme ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla yabancı kamular nezdinde güçlü etkiler yaratmak suretiyle etkileşim kurmak amacıyla icra edilen kamu diplomasisi faaliyetlerinden hükümet, kurum ya da örgütlerin temel amacı yabancı kamuları etkilemek ve bu etkileşimi kalıcı kılarak; uluslararası düzlemde destek sağlamaya yönelik süreçler oluşturmaktır. Zira kamu diplomasisi aynı zamanda ulusların sahip oldukları fikir ve idealler, kültür ve yaşam tarzları ya da hedef ve amaçların karşılıklı müzakereye dayalı ilişkiler aracılığıyla oluşturulacak etkileşim sayesinde inşa çabalarını da kapsamaktadır. Ancak yabancı uluslar nezdinde inşası amaçlanan bu etkileşim sempati yoluyla mümkün olabileceğinden kamu diplomasisi devlet dışı kimi özel gruplar aracılığıyla yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır.² Dolayısıyla kamu diplomasisi başlığı altında yürütülen iletişim faaliyetleriyle öncelikle iletişim sürecini başlatan kaynağın hedef kitle nezdinde olumlu bir imaj inşa etme gayesine dayanmakta ve netice olarak taraflar arasında şeffaflığın esas alındığı geniş kitlelere yönelik büyük hacimli iletişim çabalarına işaret edilmektedir.

Geleneksel diplomasi faaliyetleri, uluslararası arenada temsil yetkisine sahip genellikle resmi kurumlar ve görevliler eliyle yürütülmektedir. Ancak kamu diplomasisi iş insanları, yazarlar, sporcular, sanatçılar, sivil toplum liderleri ya da akademisyenler tarafından yürütülebilmektedir. Sözelimi uluslararası edebiyat ödülü kazanan bir yazar, katıldığı müsabaka neticesinde madalya almaya hak kazanan bir sporcu, müzik ya da sinema alanlarında dünyaca ünlü bir sanatçı ülkesinin kamu diplomasisi çabalarına katkıda bulunabilmektedir (Jan, 2005, s. 5). Dolayısıyla kamu diplomasisini bir tür “yumuşak güç” (Nye, 2005, s. 15) şeklinde tarif etmek şaşırtıcı olmamalıdır. Buna göre, modern devletler sahip oldukları askeri ya da ekonomik imkânlarla ölçülen yaptırım güçleri yanı sıra uluslararası düzlemde spor, kültür, eğitim ya da sanat gibi farklı alanlarda öncü olabilmeleri halinde arzu ettikleri hedeflere ulaşabilmeleri kolaylaşmaktadır. Bu nedenle geleneksel diplomasi daha çok devletlerarası ilişkilerin icrasına işaret ederken; sivil alana odaklanan kamu diplomasisi gayri resmi aktörlerin de yardımıyla diplomasi faaliyetlerini yürütmektedir. Dolayısıyla dış politik hedeflere ulaşmak amacıyla başta diğer devlet ve toplumlar üzerinde nüfuz oluşturmak için amacıyla başta kitle iletişim araçları olmak üzere uluslararası şirketler, sivil toplum kuruluşları, yazarlar, sanatçılar ve sporcuları da diplomasi sürecinin önemli birer bileşeni olarak sürece dâhil etmektedir (Zamorano, 2016, s. 167).

2. Araştırmanın Tanımı ve Önemi

Araştırmanın amacı, gerek geleneksel ve gerekse dijital kitle iletişim araçlarının etkinlik alanlarını genişleterek, ulus devletlerin siyasi sınırlarını enine kestiği modern dünyada, kamu diplomasisi faaliyetlerinin erişmiş olduğu yoğunluğa dikkat çekmektir. Bu maksatla öncelikle 1990'lı yılların başından itibaren Azerbaycan ile Ermenistan arasında gerginliğin kaynağı olarak gösterilen “Özerk ya da Dağlık Karabağ” şeklinde nitelendirilen bölge nedeniyle yaşanan çatışmaların 27 Eylül 2020 günü sıcak çatışmaya dönmesiyle başlayan ve 10 Kasım 2020 günü taraflar arasında yapılan ateşkesle sona eren toplam 44 (kırk dört) gününe odaklanılmaktadır. Buna göre, Azerbaycan ile Ermenistan arasında baş gösteren çatışmalar, TRT Avaz televizyon kanalından yayınlanan Avrasya Gündemi adlı program üzerinden incelenmektedir. Avrasya Gündemi adlı haber programının sadece hafta içi yayın yapması nedeniyle bahse konu süreçte yayınlanan toplam 37 (otuz yedi) günlük program içeriği analiz edilmiştir.

Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki çatışma sürecini kamu diplomasisi perspektifinden odağa alınması dolayısıyla çalışmanın özgül öneme sahip olduğu söylenebilir. Buna göre, savaş gibi uluslararası düzeyde önem taşıyan bir meselede, çatışmaya taraf olmasa da üçüncü bir ülkenin taraflarca öne sürülen iddiaların meşruiyetine dair iletişim çabalarının ölçülmesi bakımından önem taşımaktadır. Dolayısıyla bir televizyon kanalından yayınlanan haber programına ait içeriklerin kamu diplomasisi perspektifinden detaylı olarak incelenmesi, araştırmanın ilgili alana katkıda bulunma ihtimalini arttırmaktadır.

² Kamu diplomasisinde ana hedef kuşkusuz insandır. Zira yaşam tarzının, kültürün, değer ya da geleneklerin uluslararası arenada tanıtılarak, güçlü ve olumlu bir etkileşim uyandırılması esas amaçtır. Yabancı kamuları, sivil toplum gruplarını hatta tekil bireyleri hedefleyen iletişim ve etkileşim çabası olarak kamu diplomasisinin en iyi örneklerinden biri de zaman ve mekândan bağımsız olarak eğitim alanında yürütülen faaliyetlerdir. Sözelimi uluslararası değişim programları, burslar ve kültürel özendirme programları; güçlü etkileri bilinen sinema ve televizyon filmleri; güçlü markalar tarafından üretilen ve küresel düzlemde bilinen ürünler, tüm dünyada tanınan popüler sinema oyuncular, müzisyenler; küresel güçlü etkileriyle tarihi eserler, müze ya da kültür ürünleri kamu diplomasisi bakımından oldukça uygun varlıklardır. Bu çerçevede Türkiye tarafından üretilen yerli dizilerin ihracıyla başlayan etkileşim bağlamında gerçekleştirilen değer aktarımı kamu diplomasisi uygulamalarına bir diğer örnek olarak gösterilebilir.

2.1. Araştırma Evreni ve Örneklem

Çalışma; Azerbaycan ile Ermenistan arasında 1990'lı yıllardan itibaren çeşitli yoğunlukta gerçekleşen bir dizi çatışmaya neden olan Dağlık Karabağ bölgesi nedeniyle yaşanan gerginliğin, 27 Eylül 2020 günü sıcak çatışmaya evrilmesiyle başlayan ve 10 Kasım 2020 günü taraflar arasında yapılan ateşkesle sona eren 44 (kırk dört) gününe odaklanmaktadır. Bu maksatla iki devlet arasında patlak veren savaş TRT Avaz televizyon kanalından yayınlanan Avrasya Gündemi adlı haber programı üzerinden incelenmektedir. Diğer yandan anılan haber programının sadece hafta içi yayınlanıyor olması nedeniyle anılan süreçte yayınlanan toplam 37 (otuz yedi) program içeriğinden elde edilen nicel veriler, içerik analizi tekniği kullanılarak yorumlanmak üzere tablolar halinde sınıflandırılmaktadır.

2.2. Araştırma Yöntemi

Bilimsel araştırma projelerinde özellikle sosyoloji ve iletişim bilimleri araştırmalarında kullanılan içerik analizi, her şeyden önce nesnel, ölçülebilir, doğruluğu ya da yanlışlığı kontrol edilebilir bilgilere erişmek maksadıyla metin, ses ya da video kaydı gibi pek çok farklı veriyi çeşitli kurallar çerçevesinde analiz etmek maksadıyla kullanılmaktadır. Bu minvalde ABD'li araştırmacı Harold D. Lasswell tarafından yapılan çalışmalarda kullanılan içerik analizi tekniği, ikna maksadıyla başlatılan iletişim çabalarında öne çıkan söylem (içerik) ile politik propaganda faaliyetlerini açıklamaya yönelik olarak kullanılmıştır (Fiske, 1996, s. 176; Aziz, 2015, s. 131-132). Çalışma kapsamında benimsenen içerik analizi tekniği her şeyden önce açık iletilerin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir açıklamasını yapmak maksadıyla kullanılmıştır. Diğer yandan bilimsel araştırmalarda kullanılan bir diğer yöntem olarak literatür taraması, belirli bir konuda önceden yayınlanmış çalışmaları "hatırlama, anlama, değerlendirme ve yeniden üretme" (Shields ve Rangarjan, 2013) bağlamında araştırma konusuna ilişkin metinlerin ele alındığı bir tür özet şeklinde tarif edilebilir. Bu maksatla daha önce yayınlanmış ve araştırmacının üzerinde çalıştığı araştırma konusuyla alakalı bir makaleye, kitaba ya da kitap ve makalenin bir bölümünden faydalanılabilmekte ve böylece meseleye ilişkin genel bir çerçeve oluşturulabilmektedir.

3. Araştırma Neticesinde Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Avrasya Gündemi adlı haber programının 21 Eylül 2020 ila 10 Kasım 2020 tarihleri arasında yayınlanan Karabağ Sorununa Bakış adlı bölüm içeriklerinden süzülen nicel veriler tablolar halinde sınıflandırılmaktadır. Bu maksatla haftalık periyodlar halinde programda dile getirilen kelime, tamlama ya da söz öbeklerinden elde edilen verilerin, içerik analizleri yapılmaktadır. Netice olarak program içeriklerinden elde edilen veriler "Azerbaycan Devletine Yönelik Destekleyici" ya da "Ermenistan Devletine Yönelik Eleştirel" ifade öbekleri şeklinde sınıflandırılmaktadır.

3.1. 21 Eylül-25 Eylül 2020 Tarihli Program İçeriklerine Ait Bulgular

Araştırmanın bu kısmında 21 Eylül-25 Eylül 2020 haftasında yayınlanan program içeriklerinden elde edilen nicel veriler Tablo-1'de sunulmaktadır.

Tablo-1: 21 Eylül-25 Eylül 2020 Tarihleri Arasında Kaydedilen Söylem Dizisine Ait Nicel Veriler

Azerbaycan'a Yönelik Destekleyici İfade Öbekleri	(n)	(%)	Ermenistan'a Yönelik Eleştirel İfade Öbekleri	(n)	(%)	
Azerbaycan'ın Şehitleri	75	%29	İşgalci Ermenistan Ordusu	109	%43	Araştırma örnekle mi olarak belirlenen Avrasya Gündemi adlı haber program ının
Karabağ Toprağıdır	64	%24	Mütecaviz Faaliyetler İçinde	60	%25	
Türkiye'den Destek	59	%23	Terör Örgütleriyle İşbirliği Yapan	35	%14	
Barış Yanlısı Azerbaycan	56	%21	Gerilim Kaynağı	26	%10	
İmha Edilen Ermeni Hedefleri	8	%3	Maksatlı Enformasyon Yayan	22	%8	
Toplam	275	%100	Toplam	260	%100	

Karabağ Sorununa Bakış adlı 21 Eylül - 25 Eylül 2020 haftasına ait içeriklerinden tespit edilen toplam 535 (beş yüz otuz beş) adet kelime, tamlama ya da söz öbeği Tablo-1’de gösterilmektedir. Buna göre, 275 (iki yüz yetmiş beş) adet kelime, tamlama ya da söz öbeğinin Azerbaycan’a yönelik destekleyici; 260 (iki yüz altmış) adet kelime, tamlama ya da söz öbeğinin ise Ermenistan’a yönelik eleştirel söylem içeren ifadeler şeklinde kullanıldığı görülmektedir. Program içeriklerinden elde edilen söylem dizilerine ilişkin tercihlere bakıldığında; Azerbaycan’a yönelik destekleyici mahiyetteki “Azerbaycan’ın Şehitleri” ifade öbeği ile Ermenistan’a yönelik eleştirel mahiyetteki “İşgalci Ermenistan Ordusu” ifade öbeğinin en çok tekrarlanan söylem dizileri olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan iki ülke arasında savaş halinin henüz başlamadığı çatışmaların ilk haftasında yayınlanan program içeriklerinden elde edilen verilere göre; yaklaşık yarım asra dayanan geçmişle Karabağ meselesi nedeniyle hayatını kaybeden asker ya da siviller anılmaktadır. Bu minvalde Azerbaycan’ın söylem düzeyinde haklılığı tescil edilirken; uluslararası hukuku ihlal eden ordusunun işgalci ve mütecaviz eğilimleri nedeniyle Ermenistan mahkûm edilmektedir. Benzer şekilde oldukça yüksek tekrarlanma sıklığıyla dikkat çeken Ermenistan’ı terör örgütleriyle işbirliği içinde gösteren ifade dizilerinin iç kamuoyuna yönelik oldukça etkili olduğu söylenebilir. Buna karşın Ermenistan devletinin uluslararası kamuoyunu etkilemek ve yanına çekmek maksadıyla yoğun olarak “Maksatlı Enformasyon” yaymakta olduğu vurgulanmaktadır. Netice olarak Azerbaycan’a yönelik açık destek veren “Karabağ Azerbaycan Toprağıdır” ya da “Kahraman Azeri Ordusu” şeklindeki ifade öbekleri, iki devlet arasındaki çatışmaya ilişkin söylem düzeyinde verilen desteğin göstergeleri olarak öne çıkmaktadır.

3.2. 28 Eylül-02 Ekim 2020 Tarihli Program İçeriklerine Ait Bulgular

Araştırmanın bu kısmında 28 Eylül-02 Ekim 2020 haftasında yayınlanan program içeriklerinden elde edilen nicel veriler Tablo-2’de sunulmaktadır.

Tablo-2: 28 Eylül-02 Ekim 2020 Tarihleri Arasında Kaydedilen Söylem Dizisine Ait Nicel Veriler

Azerbaycan’a Destekleyici İfade Öbekleri	Yönelik (n)	(%)	Ermenistan’a Eleştirel İfade Öbekleri	Yönelik (n)	(%)	Araştırma örneklemleri olarak belirlenen Avrasya gündemi adlı haber programın
Kurtarılan Topraklar	302	%46	İşgalci Ermenistan Ordusu	373	%37	
Türkiye’den Destek	198	%30	Firar Eden Ermeni Askerler	319	%30	
Azerbaycan’dan Çağrısı	112	%17	Terör Örgütleriyle İşbirliği Yapan	132	%12	
Azerbaycan’ın Şehitleri	30	%4	Maksatlı Enformasyon Yayan	110	%10	
Haklı Dava, Meşru Müdafaa	28	%3	Paşinyan’a Ağır Eleştiri	127	%13	
Toplam	670	%100	Toplam	1061	%100	

ın Karabağ Sorununa Bakış adlı 28 Eylül - 02 Ekim 2020 haftasına ait içeriklerden süzülen toplam 1731 (bin yedi yüz otuz bir) adet kelime, tamlama ya da söz öbeği tespit edilmiştir. Buna göre, 670 (altı yüz yetmiş) adet kelime, tamlama ya da söz öbeğinin Azerbaycan’a yönelik destekleyici; 1061 (bin altmış bir) adet kelime, tamlama ya da söz öbeğinin ise Ermenistan’a yönelik eleştirel söylem içeren ifadeler şeklinde kullanıldığı görülmektedir. Program içeriklerinden elde edilen söylem dizilerine ilişkin tercihlere bakıldığında; Azerbaycan’a yönelik destekleyici mahiyetteki “Kurtarılan Topraklar” şeklindeki ifade öbeği ile Ermenistan’a yönelik eleştirel mahiyetteki “İşgalci Ermenistan Ordusu” şeklindeki ifade öbeğinin en çok tekrarlanan söylem dizileri oldukları tespit edilmiştir. İki devlet arasında çatışma halinin yoğunlaştığı ikinci haftada Azerbaycan ilerleyişini olumlayan “İmha Edilen Ermeni Hedefleri” ve “Karabağ Azerbaycan Toprağıdır” şeklindeki söz dizileri aracılığıyla söylem düzeyinde Azerbaycan’ın haklılığı tescil edilirken; uluslararası hukuku ihlal eden ordusunun işgalci ve mütecaviz eğilimleri nedeniyle Ermenistan’a karşı açık bir tavır göze çarpmaktadır. Diğer yandan “Firar Eden Ermeni Askerler” şeklindeki ifade öbeği aracılığıyla Ermenistan ordusunun cephe hattında Azerbaycan ordusu karşısında gerileyişinin altı çizilmektedir. Ermenistan’a yönelik eleştirel ifade öbekleri arasında bir diğer dikkat çeken ifadeyse Ermenistan kamuoyunda Başbakan Nikol Paşinyan’a yönelik artan tepkilerin haber, yorum ve değerlendirme içeriklerine dâhil edilmesidir. Buna göre,

yoğun çatışmalar nedeniyle kayıpların artması üzerine Paşinyan'a yönelik artan muhalefet "Paşinyan'a Ağır Eleştiri" şeklinde tekrarlanmaktadır.

3.3. 05 Ekim - 09 Ekim 2020 Tarihli Program İçeriklerine Ait Bulgular

Araştırmanın bu kısmında 05 Ekim - 09 Ekim 2020 haftasında yayınlanan program içeriklerinden elde edilen nicel veriler Tablo-3'te sunulmaktadır.

Tablo-3: 05 Ekim-09 Ekim 2020 Tarihleri Arasında Kaydedilen Söylem Dizisine Ait Nicel Veriler

Azerbaycan'a Destekleyici İfade Öbekleri	Yönelik (n)	(%)	Ermenistan'a Eleştirel İfade Öbekleri	Yönelik (n)	(%)	Araştırma örnekleme birim belirlenen Avrasya gündemi adlı haber programın
Haklı Dava, Meşru Müdafaa	2 73	%41	İşgalci Ermenistan Ordusu	36 6	%47	
İşgalden Kurtarılan Topraklar	1 43	%22	Maksatlı Enformasyon Yayan	20 1	%26	
Türkiye'den SİHA Desteği	1 38	%21	Ermenistan Ordusu Çekiliyor	89	%11	
Azerbaycan'dan Çağrısı	Müzakere 9 4	%14	Paşinyan'a Ağır Eleştiriler	68	%9	
Azerbaycan'ın Şehitleri	1 3	%2	Terör Örgütleriyle İşbirliği Yapan	52	%8	
Toplam	6 61	%100	Toplam	77 60	%100	

ın Karabağ Sorununa Bakış adlı 05 Ekim - 09 Ekim 2020 haftasına ait içeriklerinden süzülen toplam 1437 (bin dört yüz otuz yedi) adet kelime, tamlama ya da söz öbeği Tablo-3'te gösterilmektedir. Buna göre, toplam 661 (altı yüz altmış bir) adet kelime, tamlama ya da söz öbeğinin Azerbaycan'a yönelik destekleyici; 776 (yedi yüz yetmiş altı) adet kelime, tamlama ya da söz öbeğinin ise Ermenistan'a yönelik eleştirel söylem içerdiği görülmektedir. Program içeriklerinden süzülen söylem dizilerine ilişkin tercihlere bakıldığında, Azerbaycan'a yönelik destekleyici mahiyetteki "Haklı Dava, Meşru Müdafaa" şeklindeki ifade öbeği ile Ermenistan'a yönelik eleştirel mahiyetteki "İşgalci Ermenistan Ordusu" şeklindeki ifade öbeğinin en çok tekrarlanan söylem dizileri oldukları tespit edilmiştir. İki ülke arasında yaygın savaş halinin doruğa ulaştığı çatışmaların üçüncü haftasında yayınlanan program içeriklerinden elde edilen verilere göre, Azerbaycan'ın söylem düzeyinde haklılığı ve Azerbaycan hükümetine Türkiye'nin desteği "Silahlı İnsansız Hava Araçları-SİHA" üzerinden somutlaştırılmaktadır. Bu çerçevede Türkiye'nin Azerbaycan'a yönelik açık desteğini gösteren "Karabağ Azerbaycan Toprağıdır" ve "Kahraman Azeri Ordusu" benzeri ifade öbekleri iki devlet arasındaki çatışmaya ilişkin söylem düzeyinde verilen desteği tekrarlamaktadır. Diğer yandan oldukça yüksek tekrarlanma sıklığıyla dikkat çeken Ermenistan hükümetini terör örgütleriyle işbirliği içinde gösteren ifade dizisinin Türkiye'de iç kamuoyuna yönelik oldukça etkili olduğu söylenebilir. Buna karşın Ermenistan devletinin uluslararası kamuoyunu etkilemek ve yanına çekmek amacıyla yoğun olarak "Maksatlı Enformasyon" yaymakta olduğu vurgulanmaktadır.

3.4. 12 Ekim - 16 Ekim 2020 Tarihli Program İçeriklerine Ait Bulgular

Araştırmanın bu kısmında 12 Ekim - 16 Ekim 2020 haftasında yayınlanan program içeriklerinden elde edilen nicel veriler Tablo-4'te sunulmaktadır.

Tablo-4: 12 Ekim-16 Ekim 2020 Tarihleri Arasında Kaydedilen Söylem Dizisine Ait Nicel Veriler

Azerbaycan'a Destekleyici İfade Öbekleri	Yönelik (n)	(%)	Ermenistan'a Eleştirel İfade Öbekleri	Yönelik (n)	(%)
Türkiye'den Destek	2 42	%54	İşgalci Ermenistan Ordusu	2 71	%61

	1	%25	Ermeni Ordusunun Direnci Kırıldı	1	%26	Ar
İşgalden Kurtarılan Bölgenin İmarı	10			19		aştırma
Azerbaycan'dan Müzakere Çağrısı	4	%11	Maksatlı Enformasyon Yayan	3	%8	örnekl
TB-2: Teknolojik Üstünlük	4	%10	Ermenistan'da Halk Ayaklandı	2	%5	emi
	5			1		Avras
Toplam	4	%1	Toplam	4	%1	ya
	45	00		43	00	Günde
						mi
						adlı

haber programının Karabağ Sorununa Bakış adlı 12 Ekim – 16 Ekim 2020 haftasına ait içeriklerinden süzülün toplam 888 (sekiz yüz seksen sekiz) kelime, tamlama ya da söz öbeği Tablo-4'te gösterilmektedir. Buna göre, 445 (dört yüz kırk beş) kelime, tamlama ya da söz öbeğinin Azerbaycan'a yönelik destekleyici; 443 (dört yüz kırk üç) kelime, tamlama ya da söz öbeğinin Ermenistan'a yönelik eleştirel söylem içeren ifadeler olduğu görülmektedir. Azerbaycan'a yönelik destekleyici mahiyetteki "Karabağ Azerbaycan Toprağıdır, Haklı Dava, Meşru Müdafaa ve Kahraman Azeri Ordusu" şeklindeki ifade öbekleriyle Ermenistan'a yönelik eleştirel mahiyetteki "İnsanlık ve Savaş Suçu İşleyen, Uluslararası Hukuku İhlal Eden, Ev ve Okulları Yakan" şeklindeki söz dizilerinin en çok tekrarlandığı görülmektedir. İki ülke arasında yaygın savaş halinin yoğun olarak devam ettiği ve çatışmaların dördüncü haftasında yayınlanan içeriklerden elde edilen verilere göre, Azerbaycan'ın söylem düzeyinde ifade edilen haklılığı ve Azerbaycan hükümetine yönelik Türkiye'nin desteğinin silahlı insansız hava araçları (TB-2) üzerinden somutlaştırılmaya devam edildiği görülmektedir. Diğer yandan çatışmaların dördüncü haftasında "Ermenistan Ordusunun Direncinin Kırıldığı" ve "Hükümete Karşı Halkın Ayaklandığı" şeklindeki ifade öbekleri oldukça yüksek tekrarlanma sıklığıyla dikkat çekmektedir. Ancak tüm bu gelişmelere karşısında Ermenistan'ın gerek Azerbaycan'a gerekse Türkiye'ye yönelik özellikle Avrupa ülkeleri nezdinde "Maksatlı Enformasyon" yaymaya devam ettiği vurgulanmaktadır. İki ülke arasındaki savaş halinin yavaş yavaş nihayete ermesi ihtimalinin belirdiği ve bu çerçevede ticari birer potansiyel olarak gösterilen "İşgalden Kurtarılan Bölgelerin İmarı" konusunun ifade edilmesi dikkat çekmektedir.

3.5. 19 Ekim – 23 Ekim 2020 Tarihli Program İçeriklerine Ait Bulgular

Araştırmanın bu kısmında 19 Ekim – 23 Ekim 2020 haftasında yayınlanan program içeriklerinden elde edilen nicel veriler Tablo-5'te sunulmaktadır.

Tablo-5: 19 Ekim - 23 Ekim 2020 Tarihleri Arasında Kaydedilen Söylem Dizisine Ait Nicel Veriler

Azerbaycan'a Destekleyici İfade Öbekleri	Yönelik (n)	(%)	Ermenistan'a Eleştirel İfade Öbekleri	Yönelik (n)	(%)	Ar
Türkiye'den Destek	2	%43	İşgalci Ermenistan Ordusu	2	%61	aştırma
Zengilan Alındı, Suşa Kuşatıldı	2	%32	Ermenistan Ordusu Çökertildi	7	%15	örnekl
Kahraman Azeri Ordusu	7	%13	Firar Eden Ermeni Askerler	3	%8	emi
Karabağ'da Ezan Sesleri	4	%7	Ermenistan'da Halk Ayaklandı	3	%9	Avras
TB-2: Teknolojik Üstünlük	2	%5	Terör Devleti Ermenistan	3	%7	ya
	9			5		Günde
Toplam	6	%100	Toplam	4	%10	mi
	21			56	0	adlı
						haber
						programını
						n
						Karab
						ağ
						Sorun
						una

Bakış adlı 19 Ekim – 23 Ekim 2020 haftasına ait içeriklerinden süzülün toplam 1077 (bin yetmiş yedi) kelime, tamlama ya da söz öbeği Tablo-5'te gösterilmektedir. Buna göre, 621 (altı yüz yirmi bir) kelime, tamlama ya da söz öbeğinin Azerbaycan'a yönelik destekleyici; 456 (dört yüz elli altı) kelime, tamlama ya da söz öbeğinin ise Ermenistan'a yönelik eleştirel söylem içeren ifadeler

şeklinde sıralandığı görülmektedir. Diğer yandan Azerbaycan'a yönelik destekleyici mahiyetteki "İki Devlet Bir Millet ve Kahraman Azeri Ordusu" şeklindeki ifade öbekleriyle Ermenistan'a yönelik eleştirel mahiyetteki "Ateşkes İhlali Yapan, İnsanlık Suçu İşleyen, Terör Örgütleriyle İşbirliği Yapan ve Bir Terör Devleti" şeklindeki nitelemelerin en çok tekrarlanan ifade öbekleri olduğu görülmektedir. Bu çerçevede iki ülke arasında yaygın savaş halinin yoğun olarak devam ettiği çatışmaların beşinci haftasında yayınlanan program içeriklerinde Azerbaycan devletinin söylem düzeyindeki haklılığı ile Azerbaycan hükümetine yönelik Türkiye'nin desteği "Kahraman Azeri Ordusu ve Karabağ'da Ezan Sesleri" şeklindeki ifade öbekleriyle vurgulanmaktadır. Diğer yandan Türkiye'nin Azerbaycan'a desteği silahlı insansız hava araçları (TB-2) üzerinden somutlaştırılmaya devam edilirken; Azerbaycan ordusunun ilerleyişi karşısında çaresiz kalan "Ermenistan Ordusunun Çökertildiği, Askerlerin Firar Ettiği ve Halkın Hükümete Karşı Ayaklandığı" sıkça vurgulanmaktadır.

3.6. 26 Ekim – 30 Ekim 2020 Tarihli Program İçeriklerine Ait Bulgular

Araştırmanın bu kısmında 26 Ekim – 30 Ekim 2020 haftasında yayınlanan program içeriklerinden elde edilen nicel veriler Tablo-6'da sunulmaktadır.

Tablo-6: 26 Ekim - 30 Ekim 2020 Tarihleri Arasında Kaydedilen Söylem Dizisine Ait Nicel Veriler

Azerbaycan'a Destekleyici İfade Öbekleri	Yönelik (n)	(%)	Ermenistan'a Eleştirel İfade Öbekleri	Yönelik (n)	(%)	Araştırma Örneklemi
İşgalden Kurtarılan Bölgeler	282	%44	İşgalci Ermenistan Ordusu	250	%43	Avrasya
Türkiye'den Destek	205	%33	Karabağ'da Kasıtlı Tahribat	103	%18	Günde
İşgalden Kurtarılan Bölgenin İmarı	63	%10	Ermenistan Ordusu Çökertildi	89	%16	mi
Azerbaycan'dan Çağrısı	48	%8	Ermenistan'da Halk Ayaklandı	69	%12	adlı
TB-2: Teknolojik Üstünlük	42	%7	Firar Eden Ermeni Askerler	59	%11	haber
Toplam	640	%100	Toplam	570	%100	programını

Bakış adlı 26 Ekim – 30 Ekim 2020 haftasına ait içeriklerinden süzülen toplam 1210 (bin iki yüz on) adet kelime, tamlama ya da söz öbeği Tablo-6'da gösterilmektedir. Buna göre, 640 (altı yüz kırk) adet kelime, tamlama ya da söz öbeğinin Azerbaycan'a yönelik destekleyici; toplam 570 (beş yüz yetmiş) adet kelime, tamlama ya da söz öbeğinin ise Ermenistan'a yönelik eleştirel söylem içeren ifadeler şeklinde sıralandığı görülmektedir. Azerbaycan'a yönelik destekleyici mahiyetteki "Azerbaycan'ın Şehitleri, Karabağ Azerbaycan Toprağıdır ve Tek Millet, İki Devlet" şeklindeki ifade öbekleri ile Ermenistan'a yönelik eleştirel mahiyetteki "Ateşkes İhlali Yapan, İnsanlık Suçu İşleyen ve Terör Örgütleriyle İşbirliği Yapan" nitelemelerinin en çok tekrarlanan ifade öbekleri olduğu görülmektedir. İki ülke arasında yaygın savaş halinin sonuna geldiği çatışmaların altıncı haftasında yayınlanan içeriklerde Azerbaycan'ın söylem düzeyinde haklılığı ile Azerbaycan hükümetine yönelik Türkiye'den verilen destek "İşgalden Kurtarılan Bölgenin İmarı ve Silahlı İnsansız Hava Araçları" üzerinden somutlaştırılmaya devam etmektedir. Diğer yandan çatışmaların dördüncü haftasında Azerbaycan ordusunun ilerleyişi karşısında çaresiz kalan Ermenistan'ın "Ordusunun Çökertildiği, Askerlerinin Firar Ettiği ve Halkın Hükümete Karşı Ayaklandığı" şeklindeki ifade öbekleri aracılığıyla vurgulanmaktadır.

3.7. 02 Kasım – 10 Kasım 2020 Tarihli Program İçeriklerine Ait Bulgular

Araştırmanın bu kısmında 02 Kasım – 10 Kasım 2020 haftasında yayınlanan program içeriklerinden elde edilen nicel veriler Tablo-7'de sunulmaktadır.

Azerbaycan'a Destekleyici İfade Öbekleri	Yönelik	Ermenistan'a Eleştirel İfade Öbekleri	Yönelik
--	---------	---------------------------------------	---------

	(n)	(%)		(n)	(%)	Tablo
Azerbaycan Bölgede Kontrolü Ele Aldı	44	%41	İşgalci Ermenistan Ordusu	4	%51	-7: 02
Haklı Dava, Meşru Müdafaa	23	%21	Ermenistan Ordusu Çökertildi	2	%24	Kası
Türkiye'den Destek	20	%19	Parlamento Binası Basıldı	1	%13	m-10
İşgalden Kurtarılan Bölgenin İmarı	14	%13	Karabağ'da Kasıtlı Tahribat	5	%6	2020
Tek Millet, İki Devlet	74	%7	Paşinyan'a Ağır Eleştiriler	4	%5	Tarih
Toplam	1103	%100	Toplam	917	%100	leri
						Arası
						nda
						Kayd
						edile
						n
						Söyle
						m
						Dizisi

ne Ait Nicel Veriler

Araştırma örneklemini *Avrasya Gündemi* adlı haber programının 02 Kasım-10 Kasım 2020 haftasına ait içerikler arasından tespit edilen toplam 2020 (iki bin yirmi) adet kelime, tamlama ya da söz öbeği Tablo-7'te gösterilmektedir. Buna göre, 1103 (bin yüz üç) adet kelime, tamlama ya da söz öbeğinin Azerbaycan'a yönelik destekleyici; toplam 917 (dokuz yüz on yedi) adet kelime, tamlama ya da söz öbeğinin ise Ermenistan'a yönelik eleştirel söylem içeren ifadeler şeklinde sıralandığı görülmektedir. Azerbaycan'a yönelik destekleyici mahiyetteki "Karabağ Azerbaycan Toprağıdır, Haklı Dava, Meşru Müdafaa ve Tek Millet, İki Devlet" şeklindeki ifade öbekleriyle Ermenistan'a yönelik eleştirel mahiyetteki "İnsanlık ve Savaş Suçu İşleyen, Uluslararası Hukuku İhlal Eden, Ev ve Okulları Yakan, Karabağ'da Kasıtlı Tahribat Yapan" ifadelerinin en çok tekrarlanmış oldukları görülmektedir. İki ülke arasında yaygın savaş halinin sona erdiği çatışmaların yedinci haftasında yayımlanan program içeriklerinden elde edilen verilere göre, Azerbaycan devletinin söylem düzeyindeki haklılığı ve Azerbaycan hükümetine yönelik Türkiye'den verilen destek "İşgalden Kurtarılan Bölgenin İmarı" üzerinden somutlaştırıldığı görülmektedir. Diğer yandan "Parlamento Binası Basıldığı, Ordunun Direncinin Kırıldığı ve Hükümete Karşı Ayaklanma Çıktığı" şeklindeki oldukça yüksek tekrarlanma sıklığıyla dikkat çeken ifadeler aracılığıyla Ermenistan ordusunun Azerbaycan ordusu karşısında kesin mağlubiyeti vurgulanmaktadır. Diğer yandan iki ülke arasında çatışma halinin yavaş yavaş nihayete erme ihtimalinin belirdiği günlerde savaş nedeniyle yıkıma uğrayan bölgenin yeniden imar edilmesi konusunda kullanılan ifadelerin yerli inşaat şirketleri için birer yatırım potansiyeli olarak tarif edilmesi dikkat çekicidir.

Değerlendirme ve Sonuç

Modern dünyada diplomasi çalışmalarının genellikle siyasal özne tarafından yürütülen stratejik iletişim faaliyetleriyle desteklendiği görülmektedir. Bu minvalde sivil unsurların da birer özne olarak diplomasi sürecine eklendiği günümüzde geleneksel ya da dijital kitle iletişim araçlarına büyük önem verilmektedir. Buna göre, geleneksel diplomasi anlayışına özgü siyasal aktörler ile siyasal aktörler tarafından yetkilendirilmiş devlet görevlilerine ilave olarak kitle iletişim araçları, sivil toplum kuruluşları, ticari işletmeler, eğitim, kültür ve sanat kurumları da diplomasi sürecine dâhil edilen aktif birer özne olarak öne çıkmaktadır. Bu yönüyle kitle iletişim araçları, kamu diplomasisi maksadıyla icra edilen iletişim ve etkileşim faaliyetlerine verilen desteğin somutlaştığı en önemli mecralar arasında yer almaktadır. Zira kitle iletişim araçlarının ulaşılmış olduğu güç ve yaygınlık bir yandan ulus devletlere ait sınırları enine keserken; kaynak ile hedef kitle arasındaki mesafeyi kolayca silebilmektedir. Özellikle dijital kitle iletişim araçlarının anlık etkileşime olanak veren nüfuz edici doğası sayesinde geniş kitlelere ulaşmak kolaylaşmış, gelişmiş ülkelerin dış politik öncelikleri doğrultusunda küresel düzlemde icra ettikleri kamu diplomasisi faaliyetleri yoğunluk kazanmıştır. Bu minvalde pek çok ülke gibi Türkiye de siyasi sınırları dışında yaşayan ancak Türkçe konuşan topluluklara yönelik bir program dâhilinde belirlemiş olduğu politik öncelikler çerçevesinde bütçe ayırmakta ve etkileşim olanakları yaratarak, çeşitli kurumlar üzerinden kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmektedir. Bu çerçevede Türk kültürüne içkin özellikler gösteren ya da Türkçe konuşan toplulukların yaşadıkları coğrafyalara yönelik yayınlar yapmak maksadıyla 21 Mart 2009 tarihinde TRT Avaz televizyon kanalı kurulmuş ve Türkiye'nin siyasi sınırları dışında yaşayan ancak Türkçe konuşan topluluklara yönelik televizyon yayınları başlamıştır.

Türkiye'nin siyasi sınırları dışında yaşayan ancak Türkçe konuşan topluluklara yönelik yayınlar gerçekleştiren Avrasya Gündemi adlı haber programı çalışmanın araştırma evreni olarak belirlenmiş ve Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki "Karabağ" nedeniyle ortaya çıkan savaş hali odağa alınarak, anılan program içerikleri incelenmiştir. Buna göre anılan haber programının Karabağ meselesiyle ilgili 21 Eylül ile 10 Kasım 2020 tarihleri arasında yayınlanan toplam 37 (otuz yedi) bölümü odağa alınarak, Türkiye'nin kamu diplomasisi çabaları değerlendirilmiştir. Bu maksatla çalışmanın analiz bölümünde Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki sınır ihtilaflarının 27 Eylül 2020 günü sıcak çatışmaya evrilmesiyle başlayan ve 10 Kasım 2020 günü taraflar arasında yapılan ateşkesle sona eren Karabağ Savaşının 44 (kırk dört) günü incelenmiştir. Anılan haber programının 21 Eylül ile 10 Kasım 2021 tarihleri arasında Karabağ Savaşını ele alan içerikleri incelendiğinde; Türkiye'nin dış politik öncelikleriyle uyumlu olacak şekilde Azerbaycan Devletine yönelik kimi zaman doğrudan, kimi zamansa dolaylı destek verildiği görülmüştür. Program içeriklerinden elde edilen haber, yorum ve değerlendirmelerde Ermenistan ordusunun çatışmalar süresince sivil hedeflere yönelik saldırılarından bahisle neden olduğu uluslararası hukuk ve ateşkes ihlalleri sıkça tekrarlanmış, sivil hedeflere yönelik saldırılar ya da bölgede üstlendiği işgalci politikalar nedeniyle kınanmıştır. Diğer yandan Ermenistan hükümetinin Türkiye'yi hedef alan düşmanca tutumları, ordusunun sivil uzantılarına dâhil ettiği terör örgütleri kanıt gösterilerek, gerekçelendirilmiştir.

Netice olarak araştırma örneklemini olarak belirlenen "Avrasya Gündemi" adlı haber programının Karabağ meselesini ele alan içeriklerinde kullanılan dil, söylem, meşrulaştırma ve yergilerin bir bütün olarak Türkiye'nin dış politik öncelikleriyle uyumlu olduğu ve bu öncelikleri kamu diplomasisi perspektifinden tamamlamaya yönelik yoğun çaba içerdiği sonucuna varılmıştır. İncelenen program içeriklerinde, 1992 yılından itibaren uluslararası düzlemde dile getirilen; "Ermenistan'ın Azerbaycan'a yönelik saldırgan politikaları" güçlü bir şekilde vurgulanmıştır. Dolayısıyla Ermenistan'a yönelik sıkça tekrarlanan "Terör Devleti ya da Haydut Devlet" şeklindeki ifadeler, dış politik önceliklerle büyük oranda uyum içinde olduğu tespit edilen haber programının Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki meseleye ilişkin pozisyonunu göstermektedir. Bahse konu pozisyon, iki ülke arasında sıcak çatışmaların devam ettiği süreçte gerçekleştirilen Azerbaycan'a destek mahiyetindeki ziyaretler ile ziyaretlerde ele alınan konulara ilişkin yayınlanan haber içeriklerinde kullanılan "Tek Millet İki Devlet", "Can Azerbaycan, Dost Azerbaycan ve Kardeş Azerbaycan" şeklinde ifadelerle doruğa ulaşmaktadır.

Bu çerçevede çalışmanın giriş bölümünde ifade edilen üç araştırma sorusu, yanıtlanmıştır. Buna göre; TRT Avaz televizyon kanalından yayınlanan programların Türkçe konuşan ancak Türkiye'nin siyasi sınırları dışında kalan topluluklara yönelik kamu diplomasisi faaliyetleri şeklinde değerlendirilmesi gerektiği, anılan televizyon programında yayınlanan yorum, haber ve değerlendirmelerden elde edilen içeriklerin Azerbaycan'ın dış politik söylemleriyle uyumlu, Ermenistan'ın söylemlerine karşı eleştirel bir tutum içinde olduğu ve program içeriklerinin Türkiye'nin dış politik öncelikleriyle büyük oranda uyumlu olduğu görülmektedir.

Kaynakça

- Arı, T. (2017). *Siyaset, savaş ve diplomasi* (1. Baskı). Alfa Yayınları.
- Aziz, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri*. Nobel Yayınları.
- Cull, J. (2009). *Public diplomacy before gullion*. Routledge.
- Etzold, T. H. (1977). *The conduct of american foreign relations*. Franklin Watts.
- Fiske, J. (1996). *İletişim çalışmalarına giriş*. (S. İrvan, Çev.). Bilim ve Sanat Yayınları.
- Giddens, A. (2005). *Ulus devlet ve şiddet* (1. Baskı). (C. Atay, Çev.). Devin Yayınları.
- Hayden, C. (2013). *Social diplomacy, public diplomacy and network power*. S. Kalathil (Ed.), *Diplomacy development and security in the information age* (pp. 17-35). Georgetown University Press.
- Holsti, K. (1974). *International politics*. Open University Press.
- İskit, T. (2007). *Diplomasi: Tarihi, teorisi, kurumları ve uygulaması*. İBÜ Yayınları.
- Jan, M. (2005). *The new public diplomacy*. Palgrave Macmillan.
- Kınlı, O. (2006). *Osmanlı'da modernleşme ve diplomasi* (1. Baskı). İmge Kitabevi.
- Morgenthau, H. (1970). *Uluslararası politika*. (B. Oran ve Ü. Oskay, Çev.). SİD Yayınları.
- Nye, J. S. (2005). *Yumuşak güç: dünya siyasetinde başarının yolu*. (R. Aydın, Çev.). Elips Kitap.
- Tuch, H. (1990). *U.S. public diplomacy overseas*. St. Martin's Press.
- Wood, M. (1998). *In search of the trojan war*. University of California Press.
- Wright, Q. (1955). *The study of international relations*. Appleton Century Crofts.
- Zamorano, M. (2016). Reframing cultural diplomacy: the instrumentalization of culture under the soft power theory. *Culture Unbound Journal of Current Cultural Research*, 8 (2), pp. 165-186.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırmacılar verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiklerini beyan ederler.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.